

SHARQ TILLARINI O'QITISHNING ILMIY VA AMALIY AHAMIYATI

Shurat Muhammedov

TDPU o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15211592>

Annotatsiya: Mazkur maqolada Sharq tillari, xususan fors tilining o'qitilishi va o'rganilishi bugungi ilmiy, madaniy hamda ijtimoiy sharoitdagi o'rni yoritiladi. Fors tilining tarixiy ildizlari, ilmiy-ma'naviy merosdagi roli va hozirgi davrdagi dolzarbligi tahlil etiladi. Shuningdek, bu tilni o'rganishning mintaqaviy hamkorlik va xalqaro muloqotdagi ahamiyati asoslanadi.

Kalit so'zlar: sharq tillari, ilm, maorif, tadqiqot, tolib, ma'rifat, til, uslub.

Bugungi globallashuv sharoitida Eron, Afg'oniston, Tojikiston kabi mamlakatlar bilan aloqalar kengayib bormoqda. Ushbu davlatlarda fors tili rasmiy til hisoblanadi va ular bilan hamkorlikda ishlash uchun ushbu tilni o'rganish zarurdir. Xalqaro diplomatiya, iqtisodiy munosabatlar, jurnalistika, tarjimonlik kabi sohalarda fors tilini bilgan kadrlar muhim rol o'ynaydi.

Shunday qilib, globallashuv jarayonida xorijiy tillarni o'rganish va o'qitish har qachongidan ham dolzarb masalaga aylangan. Ayniqsa, Sharq tillari – arab, fors, urdu, hind va boshqa tillar – o'zlarining boy ilmiy, madaniy, diniy va tarixiy merosi bilan alohida o'rinni egallaydi. Ulardan fors tili nafaqat adabiy boylik, balki mintaqaviy diplomatiya va ilmiy taraqqiyotda muhim vosita sifatida ajralib turadi. XXI asrda ilm-fan, texnologiya va madaniyatlararo muloqot keskin rivojlanayotgan davrda xorijiy tillarni o'rganish va ularni tizimli ravishda o'qitish masalasi muhim strategik yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda. Xususan, Sharq sivilizatsiyasi vakili bo'lgan fors tili o'zining tarixiy, madaniy va ilmiy boyligi bilan ajralib turadi. Fors tilini chuqur o'rganish Sharqona tafakkurni anglash, boy merosdan samarali foydalanish va bugungi globallashuv sharoitida o'z o'rnini topish uchun muhim vosita hisoblanadi.

Fors tili asrlar davomida Markaziy Osiyo, Yaqin Sharq va Janubiy Osiyo hududlarida ilm-fan, adabiyot va diplomatiya tili bo'lib xizmat qilgan. O'zbek mumtoz adabiyotining ko'plab namoyandalari, jumladan Alisher Navoiy, Bobur, Bedil kabi ulug' shoirlar fors tilida ham asarlar yaratgan. Ushbu merosni to'liq anglash va uni o'rganish uchun fors tilini bilish muhim omil hisoblanadi. Fors adabiyoti, xususan Hofiz, Sa'diy, Rumi kabi mutafakkirlar ijodi insoniyat tafakkurining yuksak namunalaridan biridir.

Fors tilini o'qitishda yangi metod yaratish yoki taklif qilishda asosiy maqsad — talabalarning tilni o'zlashtirishini samarali, interaktiv va motivatsion qilishdir. Quyida fors tilini o'qitishda foydalanilishi mumkin bo'lgan yangi metodni tavsiya qilmoqchimiz:

Metod nomi "Fors tilini ssenariy asosida o'rganish" bo'lib, bu usul mohiyatan talabalar har bir darsni muayyan voqea yoki ssenariy doirasida o'rganishiga yordam beradi. Har bir mavzu atrofida fors madaniyatiga oid bir hikoya (real yoki fantaziya) yaratiladi va til o'rganish shu hikoya asosida olib boriladi.

Hikoya markazida til bo'lib, har bir grammatik mavzu yoki lug'at bloki real hayotiy yoki madaniy hikoya doirasida o'rgatiladi.

Masalan, "bozorga borish" mavzusi bo'yicha hikoya: Ali birinchi marta Eron bozoriga boradi...

Audio/Video materiallar: Har bir dars uchun qisqa metrajli fors tilidagi videolar yoki

ovozli hikoyalar ishlatiladi. Talabalar bu orqali talaffuz, eshitish va kontekstda soʻz oʻrganishni chuqurlashtiradi.

Rol oʻynash usulida esa talabalar hikoya qahramonlariga aylanib, ular oʻrnida muloqot qilishadi. Bu orqali ular tilni "real holatda" qoʻllashga oʻrganishadi.

Shunday qilib ushbu metod, orqali madaniyat bilan integratsiya qilinib, har bir mavzu Eron madaniyati, urf-odatlar yoki tarixiy shaxslar bilan bogʻlanadi. Bu esa til oʻrganishni qiziqarli va mazmunli qiladi.

Hikoya asosida vazifalar, testlar, mini-oʻyinlar tuziladi. Bu raqobatbardoshlikni oshirib, oʻrganish jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

Ushbu metodning afzalliklari qoʻyidagilardan iborat:

- Talabalar zerikmaydi — har safar yangi voqea, yangi vaziyat!
- Soʻz boyligi kontekstda oʻrganiladi — yod olish osonroq.
- Madaniy komponent motivatsiyani oshiradi.
- Nutq amaliyotiga urgʻu beriladi — talabalar faol muloqotga kirishadi.

Koʻplab islomiy ilmiy meros – fiqh, kalom, tasavvuf, falsafa, tibbiyot – asarlari fors tilida yozilgan. Jumladan, Imom Gʻazzoliy, Shayx Saʼdiy, Jaloliddin Rumiy kabi allomalarning asarlarini asl tilida oʻrganish ularning mazmun-mohiyatini chuqur anglashga xizmat qiladi. Fors tilini bilgan shaxs diniy va maʼnaviy bilimlarni yanada toʻlaqonli egallaydi.

Fors tili bugungi kunda Eron, Afgʻoniston va Tojikiston kabi davlatlarda rasmiy til sifatida qoʻllaniladi. Bu davlatlar bilan boʻlayotgan siyosiy, iqtisodiy, madaniy va taʼlimiy aloqalarda fors tilini biluvchi kadrlar alohida ahamiyat kasb etadi. Jumladan, diplomatiya, tarjimonlik, xalqaro jurnalistika va turizm sohalarida fors tilini bilish katta ustunlik beradi.

Har bir til oʻziga xos tafakkur tarzini, dunyoqarashni ifodalaydi. Fors tilini oʻrganish orqali inson nafaqat yangi lugʻat va grammatikani, balki butun bir xalqning tafakkurini, madaniyatini anglaydi. Bu esa oʻzaro anglashuv va muloqotni chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, fors tilini oʻrganish va oʻqitish nafaqat tarixiy va adabiy merosni oʻzlashtirish, balki hozirgi zamon talablariga javob bera oladigan yetuk, bilimdon va zamonaviy mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Sharq tillariga, xususan fors tiliga boʻlgan eʼtibor – bu madaniy mustaqillik, ilmiy taraqqiyot va xalqaro muloqotga ochilgan eshikdir. Bu yoʻnalishdagi ilmiy izlanishlar, metodikalar va oʻquv dasturlarini rivojlantirish orqali biz xalqaro miqyosda raqobatbardosh mutaxassislar yetishtira olamiz. Fors tiliga boʻlgan ilmiy eʼtibor — bu tarixiy oʻzlikni anglash va madaniy integratsiyaga erishish yoʻlidagi muhim qadamlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Baxtiyorovna, S. Y. (2022). Initial correspondence features of incident grammatical elements in personal correspondence. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(5), 31-34.
2. Baxtiyorovna, Sevara Yoqubova. "Initial correspondence features of incident grammatical elements in personal correspondence." *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities* 12.5 (2022): 31-34.